

Anonymiserad version

Översättning

C-65/20 – 1

Mål C-65/20

Begäran om förhandsavgörande

Datum för ingivande:

7 februari 2020

Domstol som begär förhandsavgörande:

Oberster Gerichtshof (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

21 januari 2020

Klagande:

VI

Motpart:

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG

Oberster Gerichtshof har i egenskap av domstol i sista instans [utelämnats] i målet klaganden VI [utelämnas] mot KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG, Wien [utelämnas], [utelämnas] rörande 6 338,84 euro [utelämnas] och fastställelse, beträffande klagandens överklagande av domen av den 18 april 2019 [utelämnas] som meddelades av Handelsgericht Wien i egenskap av appellationsdomstol, genom vilken domen av den 31 juli 2018 som meddelades av Bezirksgericht für Handelssachen Wien fastställdes, fattat följande

Beslut

I. Följande fråga hänskjuts till Europeiska unionens domstol för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF: [**Orig. s. 2**]

Ska artikel 2, jämförd med artiklarna 1 och 6, i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister tolkas så, att begreppet

(defekt) produkt även omfattar ett fysiskt exemplar av en dagstidning som innehåller ett felaktigt hälsoråd som leder till skada för hälsan om det följs?

II. [utelämnas] [förfarandet förklaras vilande]

SKÅL:

1. De faktiska omständigheterna i målet

KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG (nedan kallat Krone-Verlag) är medieinnehavare och (enligt egen uppgift) utgivare för en regional upplaga av ”Kronen-Zeitung”. Enligt legaldefinitionen i 1 § punkt 1 led 8 b i Mediengesetz (medielagen), BGBl nr 314/1981 i dess lydelse enligt BGBl I nr 49/2005, är medieinnehavare bland annat den som utarbetar den innehållsmässiga utformningen av ett medieverk och antingen ombesörjer eller föranleder dess produktion och distribution.

Krone-Verlag publicerade den 31 december 2016 i ”Österreich”-delen i en textruta med rubriken ”Titta hit för ett friskt liv” en spalt av ”Kräuterpfarrer Benedikt” (”örtpastorn Benedikt”) med titeln ”Ett smärtfritt avslut på året – en kompress med riven pepparrot”. Rutan innehöll följande text:

”Lindra reumatiska smärtor

Färskriven pepparrot kan bidra till att lindra smärtor som uppkommer på grund av reumatism. Smörj [Orig. s. 3] först in de berörda områdena med en fet vegetabilisk olja eller med ister innan du lägger på den rivna pepparrotten och kompressen. Du kan utan problem låta kompressen vara kvar i två till fem timmar innan du tar bort den. Denna behandling har en god avledande effekt.”

Tidsangivelsen för pepparrottskompressen är felaktig: I stället för två till fem timmar skulle det ha stått två till fem minuter. Spalten skrevs av en ”örtpastor” som är medlem i en religiös orden och har tagit namnet ”Benedikt”. Han var tidigare medarbetare till en annan ”örtpastor” som avled, och han har skrivit och lämnat otaliga kommentarer och råd om helande örter i tryckta publikationer, radiosändningar och tv-sändningar. Han har även skrivit två böcker om helande örter och skriver för den dagstidning som Krone-Verlag ger ut en daglig spalt om helande örter.

VI prenumererar på ”Kronen-Zeitung” och läste spalten från den 31 december 2016. Hon förlitade sig på att den angivna behandlingstiden var korrekt och satte den beskrivna pepparrottskompressen på sin vänstra fotled. Hon lät förbandet sitta i ungefär tre timmar och tog bort det först efter att starka smärtor hade uppstått. Kontakten med de starka senapsolja i pepparrotten utlöste en toxisk hudreaktion.

2. Tillämpliga bestämmelser

Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2 jämförd med artiklarna 1 och 6 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra [Orig. s. 4] författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EUT L 2010, 1985, s. 29).

Direktiv 85/374/EEG genomfördes i Österrike genom Produkthaftungsgesetz (produktansvarslagen) BGBl nr 99/1988, senast ändrad genom BGBl I nr 98/2001. Lagen har i tillämpliga delar följande lydelse:

”1 § (1) Om ett fel i en produkt orsakar dödsfall, personskada eller skada på hälsan, eller orsakar sakskada på annan egendom, är följande personer skadeståndsskyldiga:

1. Näringsidkaren som har tillverkat eller satt den i omlopp.

...”

”3 § Med *tillverkare* (1 § punkt § led 1) avses den som framställer en slutprodukt, en råvara eller en komponent och var och en som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den.”

”4 § Med *produkt* avses varje lös sak, även om den infogats i annan lös eller fast egendom, även inbegripet energi.”

5 §. (1) En produkt har en säkerhetsbrist när den inte ger den säkerhet som en person har rätt att vänta sig med hänsyn till alla omständigheter, däribland

1. presentationen av produkten,
2. den användning av produkten som skäligen kunnat förväntas,
3. tidpunkten då produkten satts i omlopp. [Orig. s. 5]

...”

3. Parternas yrkanden och huvudargument

VI har – i den del som är relevant för förevarande överklagande – yrkat att Krone-Verlag ska förpliktas utbetala skadestånd till ett belopp om 4 400 euro [utelämnas] samt fastställelse av att bolaget ansvarar för alla ”nuvarande och” framtida följder av händelsen den 31 december 2016. Hon prenumererar på ”Kronen-Zeitung”. Anvisningarna i artikeln av ”Kräuterpfarrer Benedikt” innehöll ett skrivfel från Krone-Verlags sida, vilket medförde att behandlingstiden som rekommenderades var för lång. Hon förlitade sig på att Krone-Verlags angivelse av behandlingstiden var riktig och utförde behandlingen i enlighet med denna, vilket medförde att hon

åsankades allvarliga skador. Hon begär bland annat ersättning för sveda och värk (4 400 euro). Hennes intresse av yrkandet som avser fastställelse består i att det inte är möjligt att utesluta bestående men eller ytterligare fördröjda verkningar av händelsen.

Krone-Verlag har invänt att bolaget är innehavare av ”Kronen-Zeitung”. ”Kräuterpfarrer Benedikt” är varken ett organ för bolaget eller dess representant. Han tillhör ett kyrkostift och är en extern och känd expert på området helande örter. Hittills har Krone-Verlag alltid kunnat förlita sig på hans expertis och inga jämförbara ”skadeärenden” har kommit till bolagets kännedom. Spalten utgör en kostnadsfri rådgivning för läsarna och är inte avsedd att ge några fördelar för läsarna eller väcka några förväntningar om att sådana kan erhållas. Den regionala upplagan tillhör tabloidpressen och man kan inte utgå att det finns någon garanti för att innehållet i spalten är korrekt. Bolaget bestrider skada och följer av skada.

Domstolen i första instans ogillade – i den del som är relevant för överklagandet – yrkandet som avsåg [Orig. s. 6] 4 400 euro [utelämnas] och yrkandet om fastställelse. Krone-Verlag anlidade en expert på området helande örter för att skriva spalten. Han har tidigare gett ut flera böcker och otaliga kommentarer och råd i olika medier på detta område. För det fall att det var han som gjorde den felaktiga angivelsen av behandlingstiden hade Krone-Verlag i vilket fall inte någon anledning att kontrollera de texter eller manuskript han lämnade in. Eftersom personen som skrivit spalten är en expert på området helande örter ska han inte anses som en olämplig eller farlig person i den mening som avses i 1315 § Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (den österrikiska civillagen, nedan kallad ABGB). För det fall att texten som den ursprungliga skribenten lämnat visserligen var riktig, men ett skrivfel eller avskrivningsfel uppkommit hos Krone-Verlag, ansvarar en utgivare endast för den innehållsmässiga riktigheten hos trycksakerna som denne ger ut under förutsättning att en sådan garanti lämnats. Det är ett känt faktum att den tryckta publikation som Krone-Verlag publicerar hör till tabloidpressen. I sådana tidningar publiceras information i relativt korta artiklar på ett underhållande eller på ett enkelt och lättbegripligt sätt, men däremot inte i form av sidolånga vetenskapliga avhandlingar. Läsarnas förväntningar är således annorlunda än vad som är fallet vad gäller en vetenskaplig artikel, en facktidskrift eller facklitteratur. Följaktligen kan det inte anses finnas någon garanti för den innehållsmässiga riktigheten hos spalten. Krone-Verlag ansvarar således inte för den felaktigt angivna behandlingstiden.

Appellationsdomstolen ogillade VI:s överklagande. I rättsligt hänseende fann appellationsdomstolen att VI i förfarandet i första instans, rörande produktansvar, [Orig. s. 7] endast hade gjort gällande att Krone-Verlag i egenskap av tillverkare har culpaansvar, vilket innebar att ”varken Krone-Verlag eller domstolen i första instans över huvud taget kunde räkna med att Krone-Verlag, även i egenskap av tillverkare, skulle anses strikt ansvar enligt produktansvarslagen.” VI har genom att åberopa Krone-Verlags skadeståndsansvar enligt produktansvarslagen åsidosatt förbudet mot att inkomma med nya grunder vid överklagande. I övrigt framgår

inte av argumentationen som har framförts inom ramen för överklagandet att domstolen i första instans skulle ha gjort någon oriktig rättslig bedömning.

VI överklagade denna dom och yrkade inom ramen för överklagandet att hennes talan ska bifallas; i andra hand har hon yrkat att domen ska upphävas.

Oberster Gerichtshof har beslutat att förklara förfarandet vilande och hänskjuta en fråga som rör tolkningen av unionsrätten och är nödvändig för att avgöra tvisten till EU-domstolen.

4. Skälen till att förhandsavgörande begärs

4.1. Appellationsdomstolen (och även Krone-Verlag) har felaktigt ansett att VI i förfarandet i första instans inte har åberopat tillräckliga faktiska omständigheter till stöd för Krone-Verlags ansvar enligt produktansvarslagen. VI gjorde i förfarandet i första instans gällande att hon prenumererar på den tryckta publikation som Krone-Verlag ger ut och att hon åsamkades allvarliga skador efter att ha följt en felaktig behandling som rekommenderades i denna. Av de konstateranden som domstolen i första instans har gjort framgår följande omständigheter: produkten (den regionala utgåvan av "Kronen-Zeitung"), den medieinnehavare och utgivare (Krone-Verlag) som har publicerat artikeln och som har tillverkat och satt produkten i omlopp, samt den fysiska **[Orig. s. 8]** skada som VI har åsamkats (toxisk reaktion vid hudkontakt). Följaktligen finns alla förutsättningar för en prövning av strikt ansvar enligt produktansvarslagen, även om klagandens argumentation i första instans i synnerhet avsåg Krone-Verlags culpaansvar. I motsats till vad appellationsdomstolen kommit fram till har förbudet mot att inkomma med nya grunder vid överklagande enligt 482 § Zivilprozessordnung (civilprocesslagen) i vart fall inte åsidosatts genom att VI inom ramen för överklagandeförfarandet primärt har argumenterat för att Krone-Verlag, i egenskap av tillverkare, är ansvarig enligt produktansvarslagen.

4.2. Produktansvarslagen och i synnerhet dess 4 § ska tolkas direktivkonformt [utelämnas]. Det är tvistigt huruvida en utgivare eller innehavare av en dagstidning som har publicerat en artikel ansvarar för tidningens oriktiga innehåll enligt direktiv 85/374/EEG (och enligt produktansvarslagen).

Enligt artikel 2 första meningen i direktiv 85/374/EEG avses i detta direktiv med *produkt* varje lös sak även om den infogats i annan lös eller fast egendom. Enligt 4 § produktansvarslagen avses med *produkt* varje lös sak, även om den infogats i annan lös eller fast egendom, även inbegripet elektricitet.

I en del av den (tyskspråkiga) doktrinen företräds uppfattningen att ansvaret för datamedium är begränsat till sådan skada som åsamkas till följd av deras fysiska form (till exempel att bindningen **[Orig. s. 9]** i en bok är giftig eller att tryckfärgen är giftig). Andra röster i doktrinen anser att produktansvar ska anses föreligga på grund av felet i den intellektuella prestationen. Utgivaren, upphovsmannen och tryckeriet kan komma i fråga för ansvar [utelämnas].

Ett argument som anförts för att (bok-)tillverkaren, medieinnehavaren eller utgivaren ska anses ansvara även för innehållet i verket, är den gängse uppfattningen om produkten i handeln. I handeln betraktas ett tryckt verk inte som en (mer eller mindre stilfullt sammanfogad) hög med papper, utan konsumenten köper verket på grund av dess innehåll. Konsumenten förväntar sig inte endast att produkten inte har några häftklamrar som står ut och som denne kan skada sig på, utan att verket förmedlar det utannonserade innehållet. I synnerhet handböcker, bruksanvisningar, vandringskartor och liknande kan endast säljas eftersom slutkonsumenterna förväntar sig att få korrekta instruktioner från dem. Det vore inkonsekvent att lämna offren helt rättslösa i ett fall då ett recept i en kokbok eller tidning anger en felaktig dos av en viss ingrediens som är så hög att den är skadlig för hälsan, medan en konsument skulle kunna utkräva ansvar av tillverkaren om det varit fråga om en felaktig iblandning av samma kvantitet i en färdigprodukt som en konsument köpt, eller på grund av en felaktig bruksanvisning [utelämnas].
[Orig. s. 10]

Följande argument har anförts mot ansvar för felaktig information:

- produktansvarets skyddsändamål, vilket innebär ansvar för fara som utgår från den fysiska saken och inte från rådet [utelämnas],
- omständigheten att intellektuella prestationer inte är produkter i den mening som avses i 4 § produktansvarslagen (artikel 2 i direktiv 85/374/EEG), eftersom de som sådana inte är materiella föremål [utelämnas]
- att det är godtyckligt att härleda produktansvar av den omständigheten att informationen tillhandahålls i fysisk form och att information ska undantas från tillämpningsområdet för direktiv 85/374/EEG [utelämnas], och
- ”risken för obegränsad utvidgning” av ansvar som följer av en så omfattande tolkning av begreppet produkt att i slutändan varje uttryck i skrift av ett immateriellt innehåll skulle omfattas av strikt ansvar [utelämnas].

Eftersom svaret på frågan huruvida innehållet i en dagstidning ska anses vara en produkt inte klart och otvetydigt framgår av lydelsen av artikel 2 i direktiv 85/374/EEG, vars tolkning i sin tur är relevant för 4 § produktansvarslagen, är det nödvändigt att hänskjuta denna rättsliga fråga för klargörande till Europeiska unionens domstol.

4.3. För det fall att Krone-Verlag, som är utgivare och innehavare av dagstidningen, i egenskap av tillverkare enligt direktiv 85/374/EEG, omfattas av strikt **[Orig. s. 11]** ansvar för innehållet i dess tidning, skulle Krone-Verlag enligt den hänskjutande domstolens uppfattning i princip ansvara för att det felaktiga rådet om behandlingstiden (två till fem timmar i stället för den korrekta behandlingstiden på två till fem minuter) för pepparotskompressen följdes, vilket orsakade läsaren (VI) kroppsskada. Presentationen av och innehållet i ”örtpastorns” spalt med titeln ”Ett smärtfritt avslut på året” i tidningens redaktionella del antyder för läsaren – och därmed även för VI – att denne genom

den rekommenderade behandlingen med en kompress med riven pepparrot under en viss behandlingstid riskfritt kan lindra sina reumatiska smärtor. Om behandlingen orsakade en hälsoskada ger den inte den säkerhet som en person har rätt att vänta sig enligt artikel 6.1 i direktiv 85/374/EWG. Om Krone-Verlag ska anses vara tillverkare i den mening som avses i artikel 1 i nämnda direktiv (1 § punkt 1 led 1 produktansvarslagen) av en produkt som har en säkerhetsbrist (artikel 2 i direktivet; 4 § produktansvarslagen), ansvarar bolaget för VI:s kroppsskada oberoende av huruvida den felaktiga behandlingstiden fanns redan i texten som ”örtpastorn” lämnade in eller om felet uppkom genom ett avskrivningsfel internt hos Krone-Verlag.

5. [utelämnas] [förfarandet förklaras vilande]

[utelämnas]

Wien, den 21 januari 2020

[utelämnas]

[kommentarer]

ARBETS-DOKUMENT